

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Денісов В.В., здобувач ступеня вищої освіти магістр ННІ №1 НАВС.
Науковий керівник: **Степанова Г.М.**, доцент кафедри досудового розслідування ННІ №1 НАВС, кандидат юридичних наук.

Побудова демократичної держави та формування громадянського суспільства неможливе без гармонізованої правової системи. Саме з метою наближення до європейських стандартів та на виконання чисельних міжнародних договорів 13 квітня 2012 року Президентом України було підписано Кримінальний процесуальний кодекс України. Цей нормативно-правовий акт, як продукт реформи кримінальної юстиції, вперше на законодавчому рівні використовує поняття кримінального проступку.

Основними завданнями поділу кримінального правопорушення на злочини та проступки є, зокрема, посилення правових гарантій додержання прав, свобод та інтересів людини і громадянина, оптимізація діяльності органів кримінальної юстиції в кримінальному провадженні та відокремлення кримінального проступку від суміжних категорій правопорушень (злочину чи адміністративного правопорушення). Водночас запровадження поняття «кримінальне правопорушення» потребує перегляду усталеної системи побудови КК та зміни поглядів на поняття «злочин», що не повною мірою сприймається науковцями та практиками.

Свідченням цього є те, що з моменту вступу в дію КПК на розгляд ВР було подано 7 проектів щодо запровадження інституту кримінальних проступків.

Заглиблюючись в історію даної проблеми, хочу зазначити, що поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки вперше згадується в «Уложенні про покарання кримінальні та виправні

Російської імперії» 1845 р. До проступків законодавці тогочасувідносили протиправні посягання на власність, особисту безпеку, честь, гідність особи тощо. Набагато пізніше, в 1973 р., в Радянському Союзі з'явився проект Кодексу кримінальних проступків, який так і не був прийнятий.

На сучасному етапі, яскравим прикладом подібного поділу може слугувати законодавство Франції. Кримінальний кодекс Франції виділяє за формальною ознакою три категорії злочинних діянь – порушення, проступок і злочин.

Єдність поглядів про те, які поняття повинні підлягати під поняття кримінального проступку на даний момент в сучасній науці не існує. Переважна більшість українських юристів-теоретиків вважають, що таку категорію повинна складати частина кримінальних правопорушень. На противагу такій точці зору Концепція реформування кримінальної юстиції України визначала, що кримінальними проступками є:

1)Окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства визначатимуться законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

2)Передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо).

Питання гуманізації кримінального законодавства України наразі все більше перебуває у центрі уваги фахівців у цій сфері. Вони відзначають той факт, що наявна система класифікації злочинів є дещо застарілою і перетворення більшої частини злочинів невеликої і середньої тяжкості на кримінальні проступки – це ще один крок до зміни законодавства України.

Говорячи про суб'єкта кримінального проступку необхідно одразу зазначити, що ним може бути фізична осудна особа, що досягла

віку, з якого може наступати кримінальна відповідальність (за аналогією зі злочинами), діяльність якої не пов'язана з управлінським функціями.

Щодо кримінальної відповідальності за вчинення кримінального проступку, то основними повинні виступати покарання, які не пов'язані з ізоляцією від суспільства, наприклад такі як штраф, громадські роботи, виправні роботи, тощо. На відміну від злочину, вчинення кримінального проступку не тягне за собою судимість.

Визначення інституту кримінального проступку в КК зумовлене необхідністю завершення реформування процесуального законодавства. Проте аналіз положень гл.25 КПК, яка окреслює особливості досудового розслідування кримінальних проступків, свідчить про те, що навіть за умови прийняття змін до КК повністю розв'язати проблему спрощення досудового розслідування кримінальних проступків не вдасться. Адже наразі ці положення відрізняються від загального порядку розслідування злочинів лише строками (які також можуть бути подовжені в загальному порядку), неможливістю обрання запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави та тримання під вартою, а також заборонаю проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Без суттєвого спрощення порядку досудового розслідування цієї категорії злочинних діянькардинальні кроки щодо реформування законодавства про кримінальну відповідальність не матимуть сенсу, а раціональне обґрунтування їх доцільності стає неможливим.

Такі зміни повинні передусім стосуватися:

- вдосконалення порядку та розширення переліку суб'єктів унесення відомостей до ЄРДР;
- можливості об'єднання і виділення проваджень у випадку скоєння проступку та злочину;
- спрощення процедури досудового розслідування, визначення в КПК переліку статей «Особливої частини» КК, які будуть віднесені до кримінальних проступків;
- можливості доручення прокурором проведення дізнання органу досудового розслідування проступків, які можуть викликати суспільний резонанс або складнощі у проведенні дізнання;

- обрання запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання та особистої поруки під час досудового розслідування кримінальних проступків без рішення суду.

Таким чином, можемо дійти висновку, що кримінальний проступок – це діяння (дія або бездіяльність), яке має низьку ступінь суспільної небезпеки, вчинене суб'єктом кримінального проступку, вчинення якого не тягне за собою судимості. Питання щодо класифікації проступків, закінчений та незакінчений проступок, вчинення проступків у співучасті, повторності проступків, відповідальності неповнолітніх за вчинення проступків та ін. повинні урегульовуватись окремо, в рамках чинного Кримінального кодексу України або шляхом прийняття закону про кримінальні проступки.